

Asia: VN/10384/2019 VM212:00/2018

Lausuntopyyntö järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta

1 Taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Yhdistys

2 Ehdotukset järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Ehdotus 1: Valtionavustustoiminnassa siirrytään uuteen, valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaisuutta edistävään toimintamalliin.

Tuotonjakoministeriöt siirtyvät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottavat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Tuotonjakoministeriöt siirtyvät toimintamalliin kehittämisprojekteissa siten, että verkkopalvelut ovat kaikkien käytössä vuoteen 2024 mennessä. Valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaiseksi.

Ehdotus on lähtökohtaisesti hyvin kannatettava. Ennen uuden verkkopalvelun käyttöön ottamista on luonnollisesti varmistettava, että se on käyttöominaisuuksiltaan mahdollisimman helppo ja toimintavarma erilaisissa laitteissa. Eryyisen tärkeää on varmistaa, että verkkopalvelu ei estä millään tavoin avustusten hakemisen ja myöntämisen näkökulmasta olennaisten ja toimintaympäristön muutosten myötä muuttuvien tekijöiden huomioon ottamista eli ko. palvelu on "vain hyvä renki", joka ei itsessään ohjaa avustustoimintaa.

Ehdotus 2: Valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta suunnitellaan yhdessä uudella tavalla.

Tuotonjakoministeriöt hyödyntävät valtionavustuksia ja niiden käyttöä koskevaa tietoa uudella tavalla valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa, kuten valtionavustusten kohdentamisessa. Sitä varten tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusprosessejaan ja käyttävät yhteisiä verkkopalveluja. Järjestöt ja valtionapuviranomaiset suunnittelevat valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta yhdessä uudessa toimintamallissa, mikä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta ja auttaa ottamaan toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset entistä paremmin huomioon.

Ehdotus on lähtökohtaisesti hyvin kannatettava. Kokonaisvaikuttavuuden merkitystä avustettujen toimintojen lähtökohtana ei voi korostaa lisää. Jotta toiminta-/avustuskokonaisuudet voidaan rakentaa mitattavalla tavalla tuloksellisiksi, on huolehdittava ainakin kolmesta asiasta eli

- Järjestöjen roolista seuraavien 10 vuoden aikana olisi käytävä huomattavasti nykyistä enemmän keskustelua ja sen avulla määriteltävä se, ainakin avustettavan toiminnan osalta, huomattavasti nykyistä selkeämmin. Nykyisellään sitä kuvaavat tekstit yms. ovat monilta osin "menneiltä ajoilta" ja/tai perustuvat toteen näyttämättömiin oletuksiin tms.

- Kaikki asianosaisilla on oltava riittävän yhteinen käsitys keskeisistä käsitteistä; esim. panos-tuotos-vaikutus-vaikuttavuus. Aivoliiton näkemyksen mukaan yksittäisen toimijan vaikuttavuutta on hyvin vaikea todentaa ja pidemmän ajan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden todentaminen onkin oltava kokonaisuutta "helikopteriperspektiivistä" tarkastelevien tuotonjakoministeriöiden tms. vastuulla. Yksittäinen toimija voi ja pitää voida todistaa oman ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa aikaansaatu vaikutus/vaikutukset.

- Edellä mainittu edellyttää mitattavissa olevien vaikuttavuus- ja vaikutustavoitteiden asettamista.

Ehdotus 3: Valtionavustustoimintaan osallistuvien toimielinten tehtäviä ja toimintatapoja yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusten arviointiin ja valtionavustustoimintaan liittyvien neuvottelukuntien, toimikuntien ja jaostojen tehtäviä ja toimintatapoja soveltuvin osin. Tehtävien ja toimintatapojen painopiste on jatkossa valtionavustuspoltiikan arvioinnissa, valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa ja yhdenmukaisten valtionavustuskäytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä. Tarkoituksena on lisätä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välistä viestintää ja vuorovaikutusta.

Ehdotus on lähtökohtaisesti hyvin kannatettava. Edelliseen vastaukseen viitaten kaiken kehittämistyön lähtökohtana olisi oltava nykyistä selkeämpi, tulevaisuusorientoitunut ja ennen kaikkea myös kaikkien keskeisten toimijoiden yhteiseen ymmärrykseen perustuva käsitys toimintaympäristöstä ja sen kehityssuunnista ja jälleen kerran, avustusta saavien järjestöjen todellisesta roolista kestävän kehityksen varmistajina. Sen myötä on mahdollista asettaa aivan ensimmäiseksi pidemmän aikavälin yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet jne.

Ehdotus 4: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Yleisavustuksilla rahoitetaan järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia. Tuotonjakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Tuotonjakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

Ehdotus on lähtökohtaisesti hyvin kannatettava. Lähtökohtana on oltava aidosti yhteiskunnalle hyötyä ja lisäarvoa tuottavien järjestöjen toiminnan ja sen kehittämisen edellytysten turvaaminen riittävän pitkällä aikajänteellä. Samalla on rakennettava realistinen ja yhteinen ymmärrys avustusten tarpeellisuudesta suhteessa muihin tuloksellisen toiminnan rahoitusmahdollisuuksiin.

Ehdotus 5: Järjestöjen toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt soveltavat mahdollisimman yhdenmukaisia toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita harkitessaan ja myöntäessään yleisavustuksia järjestöille. Perusteita arvioidaan sekä suunnitellun että toteutuneen toiminnan perusteella. Tuotonjakoministeriöt päättävät, kuinka ne soveltavat arviointiperusteita mahdollisine painotuksineen päätöksenteossa.

Ehdotus on lähtökohtaisesti hyvin kannatettava. Vastuullisuutta ja toiminnan tuloksellisuutta (tavoiteltujen myönteisten vaikutusten aikaan saamista) ei voi täysin erottaa toisistaan. Vastuullisuus on äärimmäisen tärkeä näkökulma, mutta se ei riitä yksistään vaan vastuullisen toiminnan on oltava myös tuloksellista - ja toisin päin.

Ehdotus 6: Järjestöille voidaan myöntää kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti.

Tuotonjakoministeriöt voivat myöntää järjestöille yksi- tai kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti. Kahdeksi vuodeksi kerrallaan myönnetty yleisavustus ei poista sen saajan vuotuista raportointivelvollisuutta. Järjestöt voivat hakea ensimmäiset kaksivuotiset yleisavustukset vuoden 2024 valtionavustushauissa. Kaksivuotiset yleisavustukset rahoitetaan valtion yhden vuoden talousarviosta.

Ehdotus on lähtökohtaisesti hyvin kannatettava. Vrt. myös vastauksemme ehdotukseen 4.

Ehdotus 7: Järjestöt välittävät valtionavustuksia edelleen siirron saajille mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Valtionavustusten edelleen välittäminen perustuu tuotonjakoministeriöissä valtionavustuslain uudistamisen yhteydessä laadittavaan tulkintaohjeeseen. Tuotonjakoministeriöiden valtionavustusehdot ja -rajoitukset sekä delegointisopimusmallit yhdenmukaistetaan. Samalla varmistetaan, että siirron saajille edelleen välitettyjen valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaisesti.

Ehdotus on lähtökohtaisesti hyvin kannatettava. Tässäkin yhteydessä tarkastelussa on hyödyllistä ottaa huomioon etukäteen määriteltyjen vaikutus-/tulostavoitteiden perusteella suunniteltavan toiminnan näkökulma. Tuotonjakoministeriöiden tms. on kiinnitettävä tulevaisuudessa huomiota painotetusti mitattavien tavoitteiden määrittelyyn ja jättää avustusten saajille mahdollisimman suuri vapaus niiden saavuttamiseksi tarvittavasta toiminnasta päättämisen osalta.

Ehdotus 8: Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä.

Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä järjestämällä sen tiimityönä. Taloustarkastuksen tehtävät on myös perusteltua yhdenmukaistaa vastuineen tuotonjakoministeriöissä. Järjestöjen taloutta ja toiminnan tai hankkeen tuloksellisuutta sekä toimintaympäristömuutoksia koskevaa tietoa hyödynnetään entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

Ehdotus on lähtökohtaisesti hyvin kannatettava. Kehittämistyöhön on hyvä ottaa mukaan sopivassa määrin myös järjestelmän ulkopuolisia asiantuntijoita. Näin voidaan varmistaa ja lisätä avustetun toiminnan olemista aidosti tuloksellinen osa laajempaa kokonaisuutta (ekosysteemiä).

3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Yleiset huomiot Järjestöjä koskevat valtionavustuskäytännöt: Ehdotukset niiden kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi -julkaisusta

Edellä todettuun viitaten, kokonaisuuteen sisältyvät linjaukset ovat lähtökohtaisesti kannatettavia. Toimeenpano kuitenkin ratkaisee.

Valtionavustustoiminnan kehittämistä koskevat yleiset huomiot

Kehittämislinjausten käytäntöön viemisen näkökulmasta ja siihen liittyen on tärkeää

- varmistaa kaikkien keskeisten toimijoiden riittävän yhteinen ymmärrys toimintaympäristöstä ja sen kehityssuunnista.
- varmistaa avustetun ja muun toiminnan (ml. yksityinen sektori) yhdyspinta ja sen myötä aikaisempaa tuloksellisempien toimintakokonaisuuksien ja tulostavoitteiden saavuttamisen edellyttämien ekosysteemien rakentuminen.
- painottaa vaikuttavuusperusteisuutta toiminnan lähtökohtana ja sen myötä mitattavien tulostavoitteiden ja niiden toteutumisen seurannan merkitystä.
- edistää eri toimijoiden välistä aitoa yhteistyötä.
- varata riittävästi aikaa ja resursseja tuloksellisen kehittämisen edellyttämään eri toimijoiden kouluttamiseen ja uusien käytäntöjen sisään ajamisen tukemiseen (vrt. tiedolla johtaminen).

Pyykkö Mika
Aivoliitto ry